

vulkancic.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
THE GIFT OF DARK HOLLOW
by Kieran Larwood

Copyright © Kieran Larwood, 2017
All rights reserved.
First published in 2017 by Faber & Faber Limited
Prava za srpsko izdanje © 2025 Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-05394-4

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

DAR Mračnog dola

KIRAN LARVUD

Prevela Branislava Maoduš

 vulkančić

Beograd, 2025.

Za Eli

PROLOG

J oš uvek ih ponekad sanja. Iz tih košmara se budi razrogačenih očiju, boreći se za dah, dok mu šezdeset godina stari strahovi sveže damaraju u krvi.

Čudnovato je što nikada ne sanja Gvozdene. Masivna čudovišta od gvožđa i mesa, praznih crvenih očiju, čiji svaki pokret prati zveket metala. Svako bi pomislio da mu oni neće dati mira ni u dubokoj starosti.

Ne. San mu opsedaju vrane. Bezumne sluge Gvozdenih. Proste ptice, magijom izopačena, nazubljena krilata stvorenja sa sečivima umesto kljunova i iskidanim gvozdenim perjem.

Vidi ih kako se jate na mračnom nebu: roje se, i udara ju, i stružu jedne o druge u masi metala, i grakću, i škripavo krešte uglas, kao da hiljade čekića udara o hiljade nakovanja.

Vrte se i strmoglavljaju i sudaraju krilima sa kojih lete varnice, a on stoji – ponovo je mali zec – i gleda nagore u njih i moli se da ga ne primete onako samog i bespomoćnog na prostranoj, otvorenoj čistini pod sobom.

No uvek ga primete.

Najpre ga samo jedno crveno oko strelja pogledom iz mase. Jedna jedina vrana krešti sa jezivom radošću, pa se odvaja od braće i sestara i maše krilima ka njemu, zbog čega se sve druge okreću i zure, a njihovi gladni, gladni kljunovi nalik su kao žilet oštrim makazama...

I on se tu budi, kada mu je noć naklonjena.

PRVO POGLAVLJE

Kukavica

Bard na prstima izlazi iz sobe u još uvek usnuloj Bagremovoj jazbini, a u glavi mu je još odjek sna o vranama i trza se na zamišljenu škripu gvozdenih krila.

Dugojama je sasvim pusta ako se izuzme mlitavo telo jednog lenjog zeca koji hrče glave oborene na sto; pred njim je prazan krčag medovine i lokvica sline. Bard nemo prolazi pored vatre koja tiho tinja i obasjava prostoriju mutnim, naranđastim svetlom. Čvršće se umotava u ogrtač, pa kreće niz, promajom šiban, ulazni tunel.

Poznati stražar na kapiji, ogroman i iritantan, spava na dužnosti, hrče i trza ušima u nekom svom snu. Napravivši belešku u mislima da ga prijavi poglavici Hjubertu, bard ga zaobilazi pa malčice otvara jedno široko krilo hrastovih vrata – taman toliko da klizne napolje.

Zora samo što nije i sve svetlije nebo proviruje između golih grana nad njim. Snega je gotovo sasvim nestalo, i bard tu i tamo vidi narcis ili visibabu kako iz tvrdog, hladnog tla

hrabro pomaljaju glavu da pozdrave nadolazeće proleće. Sledi stazu između drveća do same ivice Bagremove jazbine, gde vidi vrhove Veprovih brda kako se pružaju ka istoku. Dolina je obavijena prekrivačem magle, pa niz brda podseća na džinovsku zmiju koja puzi kroz blede, zadimljeno more.

Bard stoji i zuri, udiše sveže mirise proleća. Uskoro će sa grana okolnog drveća izbiti naborani zeleni listići i bleskom živih boja oterati ostatke zime.

Vreme je da ponovo krenem na put, pomišlja. Ne zadržava se često tri meseca na jednom mestu (i postoje razlozi zašto to nije bezbedno), ali ne dešava se često ni da sretne svog starijeg brata.

Podkin. Uzdiše bard. Žao će mu biti da ga napusti. Za svakog drugog zeca u jazbini on je samo još jedan dugobra-di starac. Penzionisani ratnik koji zavučen u ugao dugojame svake noći igra lisičju šapu sa drugim veteranima i drema. Kad bi samo znali...

Na stazi iza njega krcka grančica, i bard se trza iz sanjarenja. Bat malenih šapa i šuškanje žbunja dok neko pokušava da se sakrije iza njega.

„Slobodno izađi“, dovikuje bard. „Neprimetan si koliko i gojazni jazavac u kamenim klompama.“

Žbun ponovo šušti pa iz njega izbija mala prilika sa ogromnim klempavim ušima i pegavim smeđim krznom. Jedan od poglavičinih sinova: momčić koji svake večeri sedi i napeto sluša bardove priče i dobacuje žive primedbe i teška pitanja. Bard o njemu razmišlja kao o „razboritom zečiću“, premda je otkrio da mu je ime Sedefčić.

„Izvinite, gospodine“, kaže Sedefčić gledajući u zemlju.
„Nisam te špijunirao, samo...“

„Prikradaš mi se s leđa i pratiš šta radim? Verujem da je to *opšta definicija* špijuniranja.“

„Jeste, gospodine. Izvinite, gospodine.“ Zečić izgleda kao da će zaplakati. Nekoliko stotina puta je spomenuo kako želi da postane bard, i sada verovatno misli da je upropastio svaku priliku za to. Bard se sažalio na njega.

„O, brkova mu, ionako nisam radio ništa vredno špijuniranja. Ja bih želeo da znam kako si uspeo da spaziš da sam izašao ovamo u ovo doba. Zar ne bi trebalo da si ušuškan u jazbini i da spavaš?“

„Nisam mogao da spavam, gospodine. Imam šestoro braće u krevetu i svi mnogo hrču pa me to budi. Bio sam pod jednim od stolova u dugojami, vežbao svoje priče i video da ste prošli. Pitao sam se da ne radite nešto... bardovsko. Pa sam vas sledio. Zaista *bih voleo* da postanem bard, gospodine.“

„Već si mi rekao. Barem milion puta. I prestani da mi govoriš 'gospodine'. Nisam ja poglavica ni vitez. Samo stari, umorni pripovedač.“ Bard povlači bradu i pita se koliko da ohrabri malog zeca. Ako mu baš ne ide pričanje priča, onda će razgovor biti veoma neprijatan. Ali ako nije tako? Svi bardovi znaju da je dužnost da se obučavaju darovite novajlije. Ali na koga će ta dužnost pasti? *Ne mogu to biti ja*, razmišlja bard. *Ne sada, kada stvari ovako stoje...*

Bard primećuje da ga Sedefčić i dalje gleda i trepće sa sjajem u očima punim nade. Suviše je vremena proteklo da bi

sada samo rekao „odlazi“ i završio. Moraće da kaže ili uradi nešto. Po mogućnosti ohrabrujuće.

Mali test. Baš kakav je bardu dao njegov stari učitelj. Pri-lazi oborenom drvetu, pa se smešta udobno na mahovinu i pečurke. Sedefčić ga sledi ogromnim smeđim očima, upi-jajući svaki bardov pokret. Na trenutak se samo gledaju, a zatim bard klima glavom.

„Dobro, malecki“, kaže. „Hajde da vidimo čime raspola-žeš. Ispričaj mi priču.“

„Priču? Sada? Ovde?“ Uši počinju da mu se tresu. Nika-da nije zamišljao kako stvarno priča nekome neku od svojih priča, a kamoli samom bardu.

„Da, samo ti hajde.“ Bardu oči svetlucaju. „Priča o dva-naest darova bi bila dobra. Čuo si me da je pričam najmanje pet puta ove zime.“

Sedefčić guta vazduh. Duboko udiše. Uranja u sećanje da pronađe priču pa je raspliće.

„Pa. Bilo je to davno, vidiš? Mislim pre mnogo, mnogo godina. Kada je svet bio mlad i kada pamćenje još nije za-počelo.“

Sedefčić gleda u barda i traži odobrenje, ali njegovo lice ne odaje ništa. Potom nastavlja. „Boginja je pozvala k sebi pogla-vice svih dvanaest plemena. Rekla je da ima dar za svakoga od njih, pa su se okupili oko uspravnog kamenja po imenu Mesečeva kapija, pa su priredili veliku gozbu i tako to.

I tad se pojavljuje Boginja sa dvanaest magičnih pred-meta, po jednim za svako pleme. Svi imaju čudesne moći, ali svi imaju i slabost, jer želi da ih poglavice koriste mudro i da ne podivljaju zbog njih.

I svi su darovi različiti. Manberi je dobio bodež koji može da preseče sve osim gvožđa, Crvena voda srp koji može da oseti otrov, a Peskoviti izvor šlem koji onome ko ga nosi daje dar nepobedivosti.“

Sedefčić nekoliko puta trepće prema bardu i pita se kako da završi. Pričanje priča publici nije lako kao što je mislio. „Kraj?“, kaže i trza se bolno.

„Hmm“, promumla bard.

„Bilo je loše, zar ne?“

„Pa...“

„Nikada neću biti bard, zar ne?“ Sedefčić ponovo izgleda kao da će se rasplakati.

„Nije bilo baš toliko loše“, snébiva se bard. „Ali sam siguran da znaš još mnoge pojedinosti koje si mogao da dodaš. Reci mi... ko su bile poglavice plemena? Kako su se zvali?“

Sedefčiću jezik na trenutak proviruje iz usta dok pokušava da se seti. „Pa, bio je tu Rumeni Oker, iscelitelj iz Crvene vode, i Senka Skriveni iz Mračnog dola. O, i Bez-rodni Izgubljeni od Manberija, razume se. Njega najviše volim.“

„Pričaj mi onda o Bez-rodnom. Šta je nosio na gozbi? Kakve mu je boje bilo krzno, oči? Kakvu je hranu voleo da jede? Kakve je pesme pevao?“

Sedefčić gleda barda kao da je poludeo. „Otkud ja to da znam? Bilo je to pre hiljadu milijardi godina, verovatno. Svi koji su bili prisutni su sada mrtvi.“

„Ah“, kaže bard. „Ali ne moraš da znaš kako je to zaista bilo. Tu pripovedanje nastupa. Ono što si ti meni ispričao nije bila priča. Bio je to kostur priče: nekoliko činjenica povezanih pravilnim redosledom, bez života u njima. Oživi u

svojoj glavi Bez-rodnog, i njega pruži svojoj publici. Nije važno što nije isti kao pravi Bez-rodni – i sam si rekao: bilo je to pre nekoliko hiljada godina. Ko će ti reći da grešiš? Za nekoliko godina ćeš, siguran sam, savladati veštinu.“

Zadovoljan što je Sedefčića odbio na najnežniji mogući način, ne razorivši mu pri tom snove, stari zec kreće da ustaje sa debla spreman da krene nazad u jazbinu na doručak. U tome ga prekida Sedefčić, koji pročišćava grlo da progovori.

„Bez-rodni je beo i ima oči boje neba. Ima grivu dugačkog krzna, koju podiže u šiljke iznad glave kao i svi ratnici plemena Ledene pustare, odakle potiče. Tunika i pantalone su mu tamnozeleni, a oko vrata srebrna griva. Niz levu stranu lica mu se pruža ožiljak gde ga je hermelin ogrebao pre nego što ga je ubio golim rukama. Voli da jede šargarepe, rotkve i repe, kao i svi ostali, ali najviše voli crne mahunice koje rastu u tundri. Jedva da progovara, a kada progovori, govori čudnovatim naglaskom. Svi drugi zečevi žele da znaju zašto je napustio svoje pleme u Ledenim pustarama, ali on ništa ne priča i prvi je od Boginje uzeo dar. Bakarni bodež, oštar kao svetlost zvezda, odakle mu i potiče ime: Zvezdana kandža.“

Bard otvorenih usta gleda zečića. Sedefčiću se oči sjaje, a pogled gubi, kao da gleda nešto u nekom drugom svetu. Za nekoliko sekundi se povratio, pa trese glavom da je razbistri. Zbunjen je jer ne zna šta mu se to desilo.

Ali bard zna. Bio je to pripovedački trans: onaj korak u stranu, u neko drugo mesto, delom u glavi, a delom negde drugde. Znači da mali zec odista ima dar, na nesreću, i da bard mora da uradi nešto povodom toga.

Kukavica se, kao da potvrđuje njegove misli, oglašava odnekud iz Bagremove šume. Prva kukavica s proleća, i znak od Boginje, ako je ikada postojao.

Bard uzdiše, pa sebi u bradu mumla ružnu psovku.

„Šta je bilo?“, pita Sedefčić. „Da li si ti to upravo rekao nešto o jazavčevoj stražnjici?“

„Molim? Ne. Nikako“, kaže bard. Ponovo uzdiše. „Hajde, moramo da uđemo i obavimo ovo.“

„Šta?“ Sedefčić je svakog časa bivao sve zbunjeniji.

„Moramo da tražimo dozvolu od tvog oca da postaneš bardov šegrt, eto šta.“

Bard kreće nazad u jazbinu, a u stopu ga skakutavim korakom prati oduševljeni zečić.

DRUGO POGLAVLJE

Tuneli

Poglavica Hjubert je, sasvim neočekivano, i više nego srećan što je mali Sedefčić pronašao svoj životni poziv. Ima šest starijih sinova koji su mu zadali dovoljno glavobolja.

Najstariji, Hjubertus, uči da jednog dana postane poglavica. Njegov brat, Hjubertijan, uči to isto (za svaki slučaj), kao i treći sin, Hjuberdink. Nijedan zec ne bi mogao da kaže da Hjubert nije bio uzeo u obzir sve mogućnosti. Od preostale trojice, Peršun se sprema da pođe u Fir, grad hrama, u Trianti, da bi postao druid, Timijan uči za kovača, a Kopar je najzad odlučio da želi da gaji repu. Hjubertu je, kada je stigao do Sedefčića, već ponestalo ideja.

I tako je odlučeno da će ga bard povesti sa sobom u lutanja. Stari pripovedač je jasno istakao da on ne može da mu bude učitelj (premda odbija da kaže zašto tačno), ali da zna gde da ga odvede da pronađe učitelja. Trebalo bi da ih svi iz jazbine isprate na put nakon proslave Lupinovog dana, koji obeležava početak proleća.

Bard ne može da se otme utisku da će Hjubertu biti milo da ga se reši. Naposljetku, zadržao se nekoliko nedelja duže nego što se očekivalo. Vreme je odavno bilo da se krene, no biće mu teško da se oprosti od brata. Kako im se starost približava, svaki oproštaj ima dobre izgleda da bude i poslednji. A uz nevolju koja prati barda... pa, smatrao bi se srećnim da ga starost pošalje u Zemlju izvan ovog sveta.

Na jutro Lupinovog dana svi u jazbini oblače odeću u prolećno zelenim i žutim bojama. Nose narcise i cvet trešnje u kosi i girlande oko vrata. Nose palice od sveže odsečenih grana leske sa pupoljcima mladog lišća na vrhu. Predvode kola puna hrane i pića do uspravnog kamenja na obodu Bagremove šume i tamo provode čitav dan: jedu, plešu i pevaju.

Gozba se pravi od poslednjih zimskih zaliha pomešanih sa prvim prolećnim đakonijama. Tu su glinene činije pune džemova – od kupine, zove, maline – poslužavnicu sa hlebom od žira i sušenim pastrnkom, činije salate od lista maslačka sa prženim semenom bundeve, kolačići od komorača, supa od potočarke, šaporoge sa senfom i puterom.

Tu su putujući zabavljači i hodači na štulama, žongleri i akrobate. Deca po brdu traže obojene drvene šargarepe, a zatim ih Zeleni zec predvodi u plesu oko kamenja (zapravo, to je ogromni vratar od glave do pete prekriven lišćem i granama, i to mu je kazna što je zaspao na dužnosti – ali niko to ne govori). Barda pozivaju da ispriča poslednju priču: kako je Lupin bio prvi zec koga je Boginja stvorila i toliko ga je volela da joj je srce prepuklo kada je sa lukom i smrtonosnom strelom po njega došla njena sestra bliznakinja, Nikša,

boginja smrti. No umesto da mu dozvoli da umre, Boginja je njegov duh stavila na mesec da može svake noći da ga gleda.

Publika mu tapše, bard se klanja i nakon toga mu je vreme da ide. Svi bi da se rukuju s bardom ili ga zagrlje i za predstojeće putovanje dobija mnogo darova u hrani. Sedefčiće-va majka plače, a njegovom ocu kao da je nešto upalo u oko (naravno, nikako to nisu suze). Poklanjaju mu dobar hrastov štap i putni ogrtač postavljen vunom, koji će mu služiti i kao postelja. Mali prijatelji ga tapšu po leđima i govore mu koliko mu zavide na avanturi.

Bard čeka da svi sebi nađu nekog posla pa kreće ka jednoj grupici. Njegov brat, Podkin, stoji kraj jedne družine, smeje se mališanima i priča o starim vremenima sa drugim dugobradim starinama. Nosi ogrtač sa kapuljačom, pokriva lažno uho i teško se oslanja na štap, ali osim toga, izgleda jednako zaneseno prolećnim uzbuđenjem kao i mališani. Bard sreće njegov pogled i poziva ga da u miru porazgovaraju. Na trenutak se grle, a zatim bard snažno steže bratu rame.

„Čuvaj se. Očekujem da te vidim pri sledećoj poseti.“ Glas mu malčice podrhtava kao da nije siguran da će tako i biti.

„Ne brini za mene“, kaže Podkin. „Dobro me ovde paze i pun sam prolećnog duha. Ti sad imaš šegrtu o kome ćeš brinuti.“ Kikoće se sebi u bradu. „Ni pomislio nisam da ću to doživeti. Ali drago mi je zbog tebe.“

„Prženih mu repa“, kaže bard mršteći se. „Već sam ti rekao da on nije *moj* šegrt. Samo sam ga primio pod okrilje dok ne pronađem nekog podesnog za taj zadatak.“

„Kako god ti kažeš, mali bato“, smeši mu se Podkin bezubim osmehom.

„Ne šalim se!“, kaže bard. „Ove stvari moraju da se urade propisno. Priče moraju da se prenose.“

„Hoćeš li, kojim slučajem, prenositi i moju priču dalje?“

„Mogao bih. Dobra je to priča.“

Podkin namiguje bratu pri rastanku. „Samo gledaj da bude istinita. Kao ona koju si započeo prošle srednjezime. Bez onih besmislica o zverima i džinovima i čudovištima.“

„Biće verodostojna do najsitnijeg detalja, veruj mi na reč.“

Bard se duboko klanja, a zatim ga masa zečeve udaljava od ostarelog brata i nosi niz padinu. I pre nego što je shvatio šta se dešava, on i Sedefčić su se obreli na Triantanskoj cesti, ostavljajući za sobom odjeke oproštaja.

Dvojac nekoliko minuta nastavlja u prijatnoj tišini – štapovima usklađeno udaraju o zemlju, a torbe im zveče na leđima – pre nego što Sedefčić izgovori prva pitanja.

„Imaš li nešto protiv da te pitam kuda idemo, gospodine? I koliko će nam do tamo trebati? Znaš li ko će mi biti učitelj? I hoćeš li me ti u međuvremenu obučavati – pre nego što stignemo tamo kuda smo krenuli?“

Bard koluta očima. „Znao sam da će ovako biti“, gunđa. „Zar ne možeš prosto uživati u lepom prolećnom jutru? Nebo je plavo, snega više nema. Hajde da to iskoristimo najbolje što možemo.“

„Ali, gospodine, zaista bi trebalo da znam kuda idemo. Želeo bih da napravim mapu rute jer će mi trebati kada i sam postanem putujući bard.“

„Bardovi ne prave mape. Oni se sećaju stvari.“ Bard uzdiše. „Ali ako već moraš da znaš, idemo na Klarionov festival. To je skup bardova iz svih Pet kraljevstava. Održava se svakog proleća. Tamo će neizbežno biti neko ko će te primiti za šegрта.“

Sedefčić ciči od uzbuđenja i počinje da skakuće oko barda gotovo ga saplevši.

„Festival? Bardova? Klariona, boga priča i muzike? Hoćeš li i ti nastupati? Hoću li ja nastupati? Da li je daleko? Možeš li usput da me naučiš neku priču?“

„Boginjinog mu veša od maslačaka, prestaješ li ti da postavljaš pitanja? Festival se održava kod Crne kapije, gore u krečnjačkim brdima, oko dva dana hoda odavde. Ako će te to makar na pet minuta učutkati, ispričaću ti priču. Ali samo ako obećaš da ćeš čutati!“

Sedefčić prislanja prst na usne na čitavih deset sekundi. A zatim: „Mogu li ja da biram priču? Mogu li?“

„Ako moraš.“

„Hoćeš li mi ispričati onda šta se dalje dešava u priči o Podkinu? Ispričao si nam kako je pobedio gospodara Gvozdениh u srednjezimu, ali nismo čuli šta je dalje bilo.“

„Hm“, kaže bard. „Zato što su tvoji prijatelji želeli da čuju priču o jazavcima koji bljuju vatru i džinovskim pacov-ba-ucima.“

„Ali ja nisam. Podkinova priča je istinita, stvarno se desila. Mnogo bih voleo da čujem šta je dalje bilo. Da li je pobegao od neprijatelja? Da li je ostao i borio se? Kako je postao tako veliki junak? Zašto su ga nazvali Mesečev Jahač?“

„Ponovo zapitkuješ!“ Bard prodornim pogledom učutkuje Sedefčića, pa namešta torbu na ramenima. *To jeste istinita*